

illa denominabitur peccatum superbiæ, non tamen erit peccatum distinctum ab ipso affectu superbiæ, nec esse poterit sic malus, sine amore propriæ concupiscentiæ, ad quem necessario pertinebit ille actus superbiæ, ut statim declarabitur, et ita primum peccatum Angeli solum erit propria superbia. Aut illa commissio est in alia specie peccati, et tunc etiam non erit illa malitia sine amore alterius boni, quod Angelus inordinate sibi concupiscat: et sic etiam sequitur, quod nunc intendemus, nimirum amorem amicitiae Angeli ad seipsum, non fieri malum ratione solius intensionis, sed quia extenditur ad novam concupiscentiam, eique conjungitur, et præterea paulo post contra Scotum docebimus, illam concupiscentiam non fuisse in Angelo, nisi propriæ excellentiæ affectum.

18. *Denique probatur de eodem spectato, secundum circumstantiam objectivam forte additam.*—Superest dicendum de altera parte ultimæ propositionis sumptæ, scilicet, de modo inordinato talis amoris ex parte objecti: de quo etiam dicimus, non posse intelligi sine additione aliqua ex parte objecti, seu boni amati, et consequenter necessarium esse, ut præter intrinsecam, et connaturalem perfectionem, aliquod bonum Angelus sibi amet, ratione cujus, amor sui inordinatus, vel nimius, seu regulam rectæ rationis excedens, dici possit; nam si nullum novum bonum Angelus sibi amat, etiam ipse amor nullam mutationem recipit ex parte objecti: ergo non potest ex parte illius fieri magis ordinatus, quam antea erat: si autem novum bonum Angelus sibi amat, jam ille amor est concupiscentiæ; ergo amor amicitiae non fit malus, nisi per extensionem ad concupiscentiam, et tunc tota malitia illius amoris non erit alia, nisi quæ redundaverit ex bono denuo concupito, quando illud non fuerit rectæ rationi conforme, juxta doctrinam proxime datam. Et confirmatur, nam in omni pravo affectu alicujus boni, quod nobis, vel aliis inordinate amamus, unica est malitia sumpta ex deordinatione objectiva talis boni, respectu rectæ rationis: ergo similiter in illo amore, quo quis amando se, aliquid sibi contra rationem concupiscit, tantum est una malitia proveniens ex concupiscentia talis boni: et consequenter ipse amor sui, ut consideratur ab Scoto puræ amicitiae, non habet propriam et specialem malitiam a malitia concupiscentiæ distinctam.

19. *Adversariorum evasio.*—Ad hanc partem responderi potest, ipsum amorem sui, quo

Angelus vult sibi intrinseca bona, et de se honesta, posse fieri malum sine concupiscentia alicujus novi boni, ex solo modo volendi eandem bonitatem naturalem; nam complacentia in propriis bonis potest esse nimia, et inordinata sine affectu alterius boni extrinseci, et sine excessu ratione intensionis, propter modum amandi, vel complacendi in propriis perfectionibus intrinsecis, tanquam in bono sibi sufficiente et consequenter tanquam in fine ultimo, cæteris bonis præferendo; nam, quod talis amor proprius possibilis sit, videtur esse doctrina Augustini: hic enim videtur esse ille amor sui, de quo dixit 14, de Civit., capit. ult., ædificare terrenam civitatem. Unde lib. 11, Genes., ad litt., cap. 13, 14 et 15, dicit: *Ita factum esse, ut Angelus sua potestate propter excellentiam delectatus tumesceret superbia, et a societate sanctorum Angelorum segregaretur.* Et lib. 14, de Civit., c. 13, cum dixisset, initium malæ voluntatis esse superbiam, subdit: *Hoc fit, cum sibi nimis placet.* Quibus locis ante omnem appetitum excellentiæ super alios, ac subinde ante propriam concupiscentiam boni quasi extrinseci, ponit Augustinus nimiam complacentiam sui, tanquam radicem alterius concupiscentiæ. Non potest autem intelligi, in quo talis amor absque altera concupiscentia nimius sit, nisi in modo amandi propriam intrinsecam perfectionem, tanquam magnam, et sibi sufficientem, et in illa sum ultimum finem constituendo; ita in illa sistendo, ac si absolute, et simpliciter summa existeret: et declaratur tandem, nam diligere creaturam plusquam Deum appetitativè, est magna deordinatio amoris talis creaturæ, non propter nimiam intensionem, nam hæc, nec necessaria est, nec sufficit, ut alibi ostensum est: nec propter additionem aliquam ex parte rei amatae, nam hæc etiam necessaria non est: quia ejusdem omnino creaturæ possunt esse duæ dilectiones; una mala, quia per illam diligitur super omnia; et alia non mala, quia non est ita vehemens, quæ differentia non est, nisi in modo attingendi objectum; ergo similiter amor sui potest esse nimius per excessum appetitativum (ut sic dicam) absque intensione, et sine extensione ad concupiscendum sibi aliud inordinatum bonum.

20. *Impugnatur evasio.*—Quatuor modis id fieri potest, ut quis excedat amando bona sua etiam vera.—*In his omnibus modis extenditur amor sui ad alia objecta prava per concupiscentiam.*—Respondeo imprimis: esto verum sit posse aliquem immoderate se amare,

et delectari in veris bonis, quæ habet sine concupiscentia aliarum rerum, non tamen sine concupiscentia peculiari excellentiæ in eisdem bonis, quæ sit veluti ratio complens objectum nimis dilectum, et veluti ratio sub qua tale objectum immoderate appetitur. Hoc insinuavit Cajetanus supra dicens, in tali amicitiae posse esse peccatum, si in modo amandi sit nimius. *Quod, inquit, ad hoc reducit, quod aliquid sibi vult, quod ei non convenit, quod est concupiscere, puta, quod tantum se amet, ut non curet de divina beatitudine: hoc enim est velle sibi sufficientiam ad beatitudinem.* Quæ ultima verba superiora declarant, et proposito nostro maxime inserviunt. Nam, qui, verbi gratia, nimis sibi placet in sua virtute, vel gratia, variis modis potest in illa complacentia excedere. Unus est, si in virtute delectetur, tanquam in bono, quod ex se habet, et non ab alio: juxta illud Pauli 1, Corint. 4: *Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis.* Alius non multum dissimilis est, si quis delectetur in illo bono, tanquam in præmio suorum meritorum, cum tamen illa non habuerit, sed gratis illud donum acceperit. Quam arrogantiam in Pelagianis sæpe reprehendit Augustinus: et utriusque meminit Gregorius 23, Moral., cap. 4, alias 7, et D. Thomas 2, 2, q. 162. Qui addunt tertium excessum, si quis complacere in bonis, quæ non habet, sola sua existimatione, et cogitatione sibi talia bona attribuens. Quartus cogitari potest, si quis ita in bonis propriis naturalibus delectetur, ut alia despiciat, et per illa sibi sufficiens videatur. In his autem omnibus modis involvitur amor excellentiæ, quam quis non habet, vel aliquando etiam habere non potest. Ergo ex hac parte extenditur ille amor ad bonum sibi appetendum, quod amanti non convenit; quod est concupiscere, ut recte Cajetanus dixit. Nam qui se diligit nimis primo modo, revera appetit hanc singularem excellentiam habendi a se bona, quæ habet, quæ distincta est ab ipsismet bonis, et non competit sic se amanti; ergo ille amor includit concupiscentiam talis perfectionis. Idemque applicari potest ad secundum excessum, et ad quartum. In tertio vero modo licet ex falsa apprehensione affectus sit per modum complacentiæ in bono habito, re tamen vera affectus quidam ad bonum non habitum; ergo ex hac parte, et in re ipsa ille amor ita est amicitiae ad se, ut sit etiam concupiscentiæ illius boni, quod sibi appetit.

21. *Confirmatur primo.*—Ut autem hic discursus melius intelligatur, alia æquivocatio

in verbo *concupiscendi*, seu voce *concupiscentiæ* cavenda est. Nam interdum ea tantum concupiscere dicimur, quæ amamus, et non habemus. Sic enim Augustinus dixit, dicto lib. 14, de Civit., cap. 6: *Cum consentimus appetendo ea, quæ volumus, cupiditas vocatur.* Et solet etiam desiderium, vel concupiscentia appellari. In hac ergo stricta significatione amor concupiscentiæ solum est de bonis nondum habitis. Generalius autem concupiscere dicimur, quidquid amamus, tanquam nobis, vel alteri bonum, sive ametur per modum desiderii, quia nondum habetur, sive per modum complacentiæ, quia jam habetur: et sic in præsentem loquimur de amore concupiscentiæ, nam amor divitiarum, etiamsi possideantur, concupiscentiæ est, comparatione illarum, non amicitiae, ut est per se notum. Ita ergo dicimus de Lucifero, primum amorem inordinatum, et nimium sui, non potuisse puræ amicitiae esse ipsi naturæ consentaneum, quo illi amatur sola bonitas, et perfectio connaturalis, prout illa natura exigit: quia in hoc amore præcise spectato nulla est deordinatio, et ideo necessarium fuisse, ut per talem amorem, aliquam præternaturalem, aut indebitam excellentiam, vel perfectionem sibi amaverit, seu concupiscendo illa nondum habitam, sive complacendo in illa, ut jam habita vere, vel apparenter, seu in apprehensione, illam sibi proponendo, ut jam habitam. Quocumque enim modo ex istis talis excellentiæ appetatur, amor illius est concupiscentiæ, et non puræ amicitiae sui, in sensu supra explicato.

22. *Confirmatur secundo.*—Unde ulterius licet inferre: quoties appetitus extrinsecæ excellentiæ est actus distinctus ab illo puro amore sui, quo Angelus sibi tantum amat illa extrinseca bona, quæ ab ipso non distinguuntur, vel saltem sunt illi intrinseca, ut revera insunt ipsi, in eisque complacet, ut revera talia sunt, tunc totam malitiam esse in appetitu alterius excellentiæ non debita. Nam prior actus solum causaliter denominabitur a posteriori, si sit aliquo modo ratio, vel causa ejus; non habet tamen malitiam specialem, et distinctam a malitia alterius appetitus. Si vero ponatur Angelus inordinate complacere sibi in sola sua intrinseca perfectione indebito modo apprehensa, sub ratione cujusdam excellentissimæ perfectionis, aliquo modo ex supra numeratis: tunc quidem talis inordinatus amor sui unus tantum actus erit, quia tendit in illud objectum per modum unius, et sub una ratione formali, non tamen erit idem actus cum alio actu

puri amoris sui honesti, et quasi connaturalis, sed erit distinctus etiam in substantia, seu entitate sua, quia licet tendat in idem materiale objectum, tendit sub ratione excellentiæ longe diversæ, quam saltem, ut apprehensione propositam sibi appetit, quod priori actu non faciebat. Est ergo distinctus actus, quia prior actus idem manens non potest extendi ad novum objectum, nec sub nova ratione in illud ferri. Et tunc amor inordinatus unicus tantum est, qui respectu personæ se amantis, est amicitiae; respectu vero boni, quod tali modo sibi amat, est concupiscentiæ, et in illo, ut sic, est tota deordinatio et malitia. Unde semper concluditur, in præciso amore amicitiae Angeli non fuisse inordinationem, vel malitiam, sed solum quatenus aliquod præternaturale bonum per illum sibi concupivit.

23. *Declaratur exemplo illius, qui in ordinate scire cupit.* — Exemplo familiari, et humano potest hoc declarari; nam si quis amet scientiam amore bono, vel saltem non malo, et ex illo amore procedat, ad culpabilem amorem ejusdem scientiæ; non per intensionem tantum (quia ex illa sola nunquam fiet actus malus), sed per excessum ex parte objecti, duobus modis id facere potest. Primo ex vi prioris amoris; sumendo prava media ad scientiam acquirendam, ut studendo temporibus prohibitis, consulendo dæmonem, vel quid simile. Secundo in ipsomet objecto scientiæ addendo aliquid inordinatum, ut appetendo scientiam futurorum, vel perfectam scientiam, ut subito obtinendam, etc. Et tunc in priori modo potest idem amor scientiæ manere, et illi adjungi alius actus malæ electionis, a quo poterit prior denominari malus, quatenus est aliquo modo causa ejus, tamen in se non habebit aliam malitiam, quam affectus. At vero in posteriori modo necesse est mutari actum, quia terminatur ad novum objectum, a quo propriam, et intrinsicam deformitatem habet. Ad hunc ergo modum de inordinato amore, seu complacentia Angeli in propriis bonis cogitandum est. Inde tamen intelligi facile potest, naturalem amorem, quo Angelus potest honeste complacere in suo decore, et pulchritudine naturali, qualem habere potuerunt sancti Angeli, etiam in secunda mora, imo et nunc etiam in illo permanent: hunc, inquam, amorem non fuisse deordinatum, et nimium in malo Angelo, per mutationem ab uno actu in alium, quo eadem bona sub ratione nimiae excellentiæ amaverit, tanquam præsentia, et complacendo in illis, sed per additionem alterius actus, quo majorem

rem aliquam excellentiam appetiit, quam non habebat. Probatur, quia prior mutatio esse non poterat sine aliqua deceptione, et falsa apprehensione, ut explicatum est, et in capite sequenti magis declarabitur. At in Angelo non præcessit talis deceptio ante peccatum, ut supra diximus; ergo necessario esse debuit ille excessus posteriori modo. Atque ita concluditur in ordinationem amoris Angeli ad seipsum incepisse a proprio amore concupiscentiæ, respectu boni distincti ab ipso Angelo, et sibi amati, licet ille idem amor respectu suæ personæ fuerit amicitiae ad seipsum. Et similiter concluditur, in toto illo amore unam tantum deordinationem, vel malitiam esse potuisse. Denique ex his etiam convincitur ultima assertionis pars, nimirum hanc malitiam fuisse malitiam superbiæ, quia illa malitia completa fuit in appetitu inordinato alicujus excellentiæ, hæc autem est malitia superbiæ. Hæc autem pars in sequenti assertionem melius declarabitur, et confirmabitur.

24. *Tertia assertio bipartita.* — *Prima pars probatur.* — Dico ergo tertio. Primum peccatum Angeli simul fuit, et propriissima superbia, et inordinatus sui amor. Probatur prior pars, quæ hic est principaliter intenta. Primo ex locutionibus Scripturæ et Patrum, quas supra retulimus, tum quia incredibile est, tam frequenter et multipliciter explicasse initium peccati angelici per superbiam, et semper locutus fuisse de superbia improprie, vel secundum communem aliquam rationem peccati, et non secundum propriam speciem superbiæ. Tum etiam, quia sæpe loquuntur de superbia, distinguentes illam ab invidia, tanquam radicem ejus, illa autem non est, nisi propriissima, et specifica superbia. Unde argumentor secundo ratione: nam si illud primum peccatum inordinati amoris amicitiae ad seipsum est aliquo modo superbia, ut Scotus etiam admittit: interrogo, in quo sensu dicatur superbia communi modo, et non proprio? Aut enim ille communis modus consistit in hoc, quod Angelus amavit se, plusquam Deum, et ita videtur per illum amorem contempsisse Deum, quod ad superbiam pertinet: vel consistit in hoc, quod non peccavit ambiendo, novam excellentiam, sed præsumendo de illa, quam in se videbat, vel eam sibi arrogando, vel aliter intumescens. Primum nec ab Scoto, nec a secutoribus ejus dicitur, neque dici potest, quia ille modus superbiæ communis est omni peccato mortali, quia omnis mortaliter peccans, virtualiter, seu interpretative, diligit se plus-

quam Deum, et Deum contemnit et illi subdi non vult. Unde per illam superbiam non explicatur primum peccatum Angeli in specie; imo nec in aliquo genere proximo, sed sub generalissima ratione peccati. Hoc autem est valde alienum a mente sanctorum, ut ex supradictis est evidens. Est etiam impertinens ad quæstionem, quam tractamus, quia non inquirimus, an primum peccatum Luciferi fuerit mortale, hoc enim jam definitum est, sed inquirimus, quare fuerit; eo vel maxime, quod Angelus non amavit se plusquam Deum expresse, et quasi formalem comparisonem faciendo: si autem virtualiter, vel interpretative ita se amavit, oportet explicare, qualis fuerit expressus, et formalis amor sui, in quo virtualiter includitur contemptus Dei, et excessus supra amorem ejus, quod per vocem superbiæ in illa generalitate sumptam non explicatur.

25. Alteram ergo partem eligunt communiter Scotistæ, et ipse Scotus satis illam insinuat, distinguendo præsumptionem a propria superbia. Sed contra hoc obstant duo. Primo, quia ostensum est, quod si Angelus in primo inordinato amore sui aliquem excessum habuit per præsumptionem, vel arrogantiam, ille non fuit in solo amore de veris bonis jam habitis, ut talia sunt; sed fuisse in extensione ad appetendum novam excellentiam, quam non habebat, nec illi commensurata erat. Quia oportuit, ut illamet bona, ut majora, vel excellentia, vel sub aliqua ratione eminentiæ, quam revera non habent, cogitaverit, et amaverit. Hoc autem posito talis affectus revera esset, non tantum impropria superbia, vel fundamentum, vel occasio ejus, sed vera, et propria superiora, ut aperte sentit Augustinus, in dictis locis de Civitat., præsertim, lib. 14, cap. 13, et recte docet Bonaventura, in dist. 5, art. 1, quæst. 1, et inclinatur Gabriel et communiter docent Thomistæ. Et probatur primo, quia talis affectus arrogantiae, vel præsumptionis, inter species, seu modos propriæ superbiæ a Gregorio supra, D. Thoma et aliis Patribus numeratur. Secundo, quia ille amor revera est appetitus inordinatus excellentiæ, quia est affectus ad quemdam excellentiæ modum minime convenientem appetenti secundum rectam rationem. In hoc autem consistit propria ratio superbiæ, ut recte D. Thomas supra docet. Nam quod ille affectus ad excellentiam sit per modum complacentiæ, vel per modum desiderii, variare quidem potest actus superbiæ, non tamen proprietatem superbiæ mutare. Et

similiter, quamvis ex eo, quod immoderatio illius affectus sit per excellentiam comparatam ad alios, vel per comparisonem ad ipsum appetentem, quia videlicet excedit capacitatem, vel conditionem ejus, possit variare actus intra latitudinem superbiæ, tamen in omnibus propria malitia superbiæ invenitur, quia in omnibus inest illa ratio inordinati appetitus excellentiæ. Tertio probatur a contrario, quia ille affectus arrogantiae est formaliter oppositus humilitati, eamque proxime destruit; ergo est vera, et propria superbia.

26. *Quid Scotus respondeat ad hanc ultimam probationem.* — Denique quia illa malitia est in aliqua propria specie vitii, ut est per se notum, et non alia nisi superbiæ, nam quæ alia fingi potest? Respondit Scotus reduci ad luxuriam, propter delectationem, quam illa complacentia sui importabat: sicut peccatum, inquit, quo inordinate delectatur quis in speculatione conclusionis geometricæ ad luxuriam reducitur. In qua responsione, et exemplo, clarum est, non loqui Scotum de carnali luxuria, sed de quadam voluptate spirituali ad imitationem ejus. Imo cum dicit reduci ad luxuriam, non credo loqui proprie de luxuria, ut distinguitur agula, vel similibus intemperantiæ vitiiis: in quibus inordinatus delectationis affectus invenitur; et quia non est ratio, ob quam magis ad unum, quam ad alium fiat reductio, cum eadem sit omnium imitatio. Uti ergo videtur Scotus, nomine luxuriæ late, pro qualibet intemperantia per delectationis affectum. Removeatur igitur disputatio de vocibus, et res ipsa spectetur, et facile, ut existimo, convincetur falsitatis illa responsio. Nam, ut locum habeat talis inordinatio, quæ per quamdam proportionem ad luxuriam reducatur, non satis est, quod ex complacentia sui delectatio redundet, sed oportet ut illa delectatio sit per se, ac principaliter intenta, ut in corporali luxuria contingit; Angelus, vero, vel homo arrogans, qui nimium sibi complacet, non intendit per se delectationem, sed excellentiam et perfectionem propriam ex qua resultat delectatio; ergo malitia illa per se primo ad effectum inordinatum excellentiæ, qui est proprie superbia, pertinet, non ad affectum delectationis.

27. *Secundum quia obstat contradictum modum superbiæ in num. 25.* — Secundo, si illa complacentia, ut est amor propriæ perfectionis ex parte objecti non haberet excessum, sed esset amor propriæ bonitatis in eo gradu perfectionis et excellentiæ, quem vere habet, li-

cet secum afferret delectationem, non esset malus, nec inordinatus; talem enim complacentiam sui cum magna delectatione, etiam sancti Angeli habent. Quia cum talis amor ex objecto sit bonus, ut probavimus, etiam delectatio consequens illum bona et honesta est. Imo tunc licet objectum appetatur propter delectationem, nullum esset peccatum, vel certe esset minimum, ac veniale, quia non esset arrogantia, vel praesumptio, sed esset defectus quidam parvus in recto ordine amandi se, et suam delectationem, alias de se honestam. Ergo si amor ille habet gravem deordinationem, non est primario propter delectationem de se honestam, sed propter aliam rationem priorem ipsa delectatione, quae facit illam esse nimis inordinatam, ut est affectus excellentiae, ultra mensuram rectae rationis.

28. *Declaratur exemplo Scoti.* — Et declaratur exemplo, quod adducit Scotus, de illo, qui immoderate delectatur, in speculatione geometrica, quia si illa inordinatio solum consistit in hoc, quod ille principaliter speculatur propter delectationem: illa profecto vel nulla inordinatio est, quia delectatio per se honesta est, et rationali naturae consentanea; vel si aliqua est, ad summum erit venialis, quia in illa intentione invertitur quodammodo ordo naturae, quae non opus propter delectationem, sed delectationem propter opus instituit: ibi autem e contrario speculatio propter delectationem intenderetur, qui ad summum esset levis defectus, et ad curiositatem reduceretur. Unde ut illa speculatio delectabilis gravem deordinationem habeat, necessarium esset aliunde, quam ex delectatione illam habere, ut si esset contra praecipuum, vel si pravo sine fieret, vel quid simile. Ita ergo servata proportione in praesenti contingit, nam deordinatio illius complacentiae in propriis bonis, quae grave peccatum esse supponitur, non potest ex sola delectatione, quomodocumque intendatur, sumi: ergo est alterius rationis, quae non potest esse nisi propriae superbiae.

29. *Denique probatur 3 prima pars assertionis.* — Tertio principaliter objicimus contra Scotum, quia licet modus deordinationis in complacentia sui absolute sit possibilis, et in nobis frequenter inveniatur, nihilominus non est verisimile, hanc fuisse primam deordinationem amoris Luciferi erga seipsum: quia sine praevia falsa apprehensione, aut magna mentis caecitate non poterat Angelus illo modo in suis bonis naturalibus complacere, ut supra declaravi, et iterum in capite sequenti dicam.

Ergo excessus in illo amore proprio fuit per additionem (ut sic dicam) novi appetitus altius excellentiae, propriae naturae terminos excedentis, quae est propriissima superbia. Ad hoc vero etiam dici potest ex Scoto, habuisse quidem Angelum excessum in amore concupiscentiae addito amori amicitiae sui: sed illum etiam non fuisse superbiam, sed reduci magis ad luxuriam, quia fuit appetitus inordinatus propriae beatitudinis, quae maximum bonum delectabile est. Sed hoc etiam multis rationibus displicet. Primo quidem, quia in sequentibus ostendemus, primam concupiscentiam, seu appetitum inordinatum Luciferi non habuisse pro objecto proximo propriam beatitudinem, praesertim naturalem, quia appetitus talis beatitudinis est de se maxime honestus, et consentaneus naturae, nec potest esse nimis aut inordinatus, nisi ex magna mentis deceptione, aut falsa apprehensione, aut non per commissionem, sed per omissionem, ut in sequenti capite declarabimus. Secundo, quia ratio supra facta de complacentia sui, potest cum proportione ad hunc beatitudinis affectum applicari. Nam licet beatitudo sit bonum maxime delectabile, non est necesse, ut propter delectationem praecipue ametur. Nec est verisimile ita esse amatum a Lucifero in prima delectatione sua, sed propter se, et propter perfectionem, et excellentiam suae naturae; ergo si quae deordinatio fuit in illo appetitu, magis sub ratione excellentiae, quam delectationis fuit; ac proinde ad propriam superbiam pertinuit, non ad luxuriam, eo vel maxime quod illa delectatio honestissima est, et illam appetere, vel beatitudinem propter illam, per se nullam deordinationem involvit, et licet aliqua cogitetur, erit levissima: sicut de primo amore ratiocinatum est. Ergo sive amor ille in Lucifero consideretur, ut complacentia sui, sive ut concupiscentia beatitudinis, vel nullam habuit gravem malitiam, vel non fuit, nisi vera, et propria superbia.

30. *Probatur jam secunda pars tertiae assertionis.* — Ex quo tandem concluditur altera pars assertionis, et conjunctio, et copulatio utriusque partis facile declaratur, et probatur; quia non repugnat, eundem primum actum peccati, simul esse actum propriissimae superbiae, sive per modum arrogantiae, sive per modum ambitionis, et esse proprium actum amoris, tum amicitiae suae personae, tum concupiscentiae boni amati tali personae. Probatur quia omnis propria superbia est appetitus propriae excellentiae; ergo per illam amat superbus ex-

cellentiam sibi; ergo illomet actu amat se amore amicitiae: quia amare aliquem nihil aliud est, quam velle illi bonum, et qui sibi amat excellentiam, vult sibi bonum, quod in ipsa excellentia apprehendit, et consequenter simul amat ipsam excellentiam amore concupiscentiae; ergo ista duo non repugnant, sed necessario conjunguntur, esse actum superbiae propriae, et esse inordinatum amorem sui, quamvis in nobis non convertantur. Nam potest esse nimis amor sui, non per superbiam, sed per gulam, vel avaritiam, vel alia similia vitia.

31. *Respondetur ad secundum argumentum Scoti in num. 1.* — Unde non recte argumentatur Scotus in hunc modum: Nimis amor alterius non est superbia; ergo nec nimis amor sui erit superbia; quia tam antecedens, quam consequens possunt indefinite sumi, scilicet, non omnem amorem sui, vel alterius esse superbiam, et sic utrumque conceditur, quia non dicimus, omnem nimium amorem sui esse superbiam, sed illum, qui est per appetitum inordinatam excellentiae. Vel possunt antecedens, et consequens sumi universaliter; sic dato antecedenti, negatur consequentia, quia superbia in proprio conceptu includit reflexionem supra ipsum, nam est appetitus propriae excellentiae; et ideo eo ipso quod aliquis excellentiam amat alteri, et non sibi, non extollitur ipse, nec supra se elevatur, qui est proprius quasi affectus formalis superbiae. Secundo vero addi potest, quod si aliquis amet alteri nimiam, et inordinatam excellentiam, participabit malitiam superbiae secundum reatum, licet non sit superbus secundum affectum, ut alias distinguit D. Thomas, d. q. 63, art. 2, quam distinctionem supra declaravimus. Nunc autem est sensus, ratione objecti illum contrahere malitiam superbiae; sicut qui est causa, ut alter superbiat, non tamen habet affectum, quo ipse formaliter superbus fiat, quem affectum habet, quando se inordinate amat, sibi appetendo inordinatam excellentiam. Et per haec satisfactum est omnibus quae ex Scoto retulimus.

CAPUT X.

UTRUM PRIMUM PECCATUM SUPERBIAE IN LUCIFERO FUERIT NIMIUS, SEU INORDINATUS APPETITUS SUE BEATITUDINIS NATURALIS.

1. Diximus in generali peccasse Luciferum per superbiam propriam et specificam: nunc

investigandum superest, cujusnam objecti, aut excellentiae fuerit appetitus; ut sic in particulari cognoscatur, quae et talis fuit illa superbia. Et quia res est valde incerta, eo quod nec satis revelata nobis sit, nec sola ratione ostendi possit, eo quod sit de facto contingente praeterito; ideo variae cogitatae sunt excellentiae, de quibus ille appetitus angelicus esse potuerit, per quas discurrendum erit, ut de singulis videamus, quae fuerint possibles, et quid de illis possit verisimilius de facto conjectari. Ut autem a notioribus incipiamus, dicemus prius de appetitu beatitudinis, de quo potissimum divus Thomas, et alii antiqui theologo opinati sunt, et postea per alias excellentias discurremus. Et quoniam duplex est beatitudo, naturalis, scilicet, et supernaturalis, prius de naturali dicemus tanquam de summa excellentia inter naturales, et ipsi naturali inclinationi magis propinqua.

2. *Prima sententia affirmativa.* — Multi ergo theologi docuerunt, Luciferum peccasse per nimium inordinatumque affectum suae beatitudinis naturalis. Hunc dicendi modum inter duos, quos maxime probabiles existimat, ponit D. Thomas, d. quaest. 63, art. 3, et Cajetanus ibi illum praefert alteri modo dicendi de beatitudine supernaturali statim tractando. Idemque habet S. Thomas 3, contra Gent., cap. 109, et ibi Ferrara, § *Ad evidentiam*. Et idem sentit Capreolus, in 2, dist. 4, quaest. 1, art. 3, ad arg., contr. 1 et 2 concl., et Marsilius, quaest. 2, art. 2, in 4 ejus parte, et q. 5, art. 1, concl. 6, per totam, et Holkot, quaest. 3. Item in 2, dist. 5, Hervaeus, quaest. 1, art. 3, in fin., Richardus, art. 1, quaest. 1 et 2, Aegidius, quaest. 1, art. 2, Bassolis, quaest. 1, a. 2, et possunt etiam referri Gabriel, dist. 2, art. 2, quaest. 2, et Scotus, quaest. 2. Nam idem objectum peccati angelici assignant, quamvis differant in modo explicandi speciem peccati; et praesertim Scotus, qui primum peccatum Angeli ponit in amore complacentiae, seu amicitiae ad se ipsum: certum est autem, quod illo amore amavit Angelus beatitudinem suam naturalem, quia illam jam habebat; ergo in illa maxime sibi complacuit, tanquam in maximo suo bono naturali, quamvis simul amaverit suum esse, et totam perfectionem suae naturae, quam illa beatitudo, vel supponit, vel secum affert. Ita enim videntur intelligendi reliqui auctores, cum de beatitudine naturali loquuntur. Differt autem Scotus a caeteris, quia non vocat illam complacentiam sui, propriam superbiam, sed, vel communem, vel spiritualem